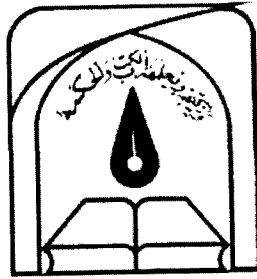

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۱۳۸۱ / ۷ / ۲۰

دانشگاه تربیت مدرس
دانشکده علوم انسانی

وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
موسسه عالی پژوهش
تربیت مدرس

پایان نامه دوره کارشناسی ارشد علوم سیاسی

تأثیر مهاجرت افغانه بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران
(با تأکید بر مسئله اشتغال)

پژوهش و نگارش:

سید محمود علوی

استاد راهنما:

دکتر ابوالفضل شکوری

استاد مشاور:

دکتر وحید سینائی

۳۲۰۰

تابستان ۸۱

تاییدیه اعضای هیئت داوران حاضر در جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

اعضای هیئت داوران نسخه نهایی پایان نامه آقای سید محمود علوی
تحت عنوان:

تاثیر مهاجرت افغانه بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران (با تاکید بر مسئله اشتغال)
را از نظر فرم و محتوی بررسی نموده و پذیرش آنرا برای تکمیل درجه کارشناسی ارشد پیشنهاد
می کنند.

اعضای هیئت داوران:

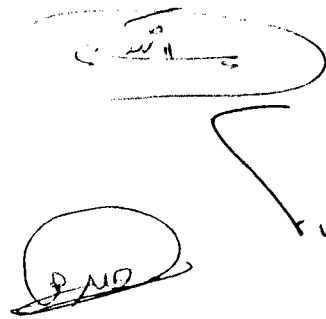
۱- استاد راهنما: جناب آقای دکتر ابوالفضل شکوری

۲- استاد مشاور: جناب آقای دکتر وحید سینیایی

۳- استاد ناظر: سرکار خانم دکتر نجله خندق

۴- استاد ناظر: جناب آقای دکتر صادق زیباکلام

۵- نماینده شورای تحصیلات تکمیلی: جناب آقای دکتر وحید سینیایی

وحید سینیایی

آیین نامه چاپ پایان نامه (رساله) های دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس

نظر به اینکه چاپ و انتشار پایان نامه (رساله) های تحصیلی دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس مبین بخشی از فعالیتهای علمی - پژوهشی دانشگاه است. بنا براین به منظور آگاهی و رعایت حقوق دانشگاه دانش آموختگان این دانشگاه نسبت به رعایت موارد ذیل متعهد می شوند.

ماده ۱: در صورت اقدام به چاپ پایان نامه (رساله)ی خود، مراتب را قبلاً به طور کتبی به مرکز نشر دانشگاه اطلاع دهد.

ماده ۲: در صفحه سوم کتاب (پس از برگ شناسنامه) ، عبارت ذیل را چاپ کند:
((کتاب حاضر ، حاصل پایان نامه کارشناسی ارشد نگارنده در رشته علوم سیاسی است که در سال ۱۳۸۱ دانشکده علوم انسانی دانشگاه تربیت مدرس به راهنمایی جناب آقای دکتر ابوالفضل شکوری و مشاوره جناب آقای دکتر وحید سینایی از آن دفاع شده است.))

ماده ۳: به منظور جبران بخشی از هزینه های نشریات دانشگاه تعداد یک در صد شمارگان کتاب (در هر نوبت چاپ) را به مرکز نشر دانشگاه می تواند مازاد نیاز خود را به نفع مرکز نشر در معرض فروش قرار دهد.

ماده ۴: در صورت عدم رعایت ماده ۳ ۵۰٪ بهای شمارگان چاپ شده را به عنوان خسارت به دانشگاه تربیت مدرس ، تادیه کند.

ماده ۵: دانشجو تعهد و قبول می کند در صورت خودداری از پرداخت بهای خسارت ، دانشگاه می تواند خسارت مذکور را از طریق مراجع قضایی مطالبه و وصول کند، به علاوه به دانشگاه حق می دهد به منظور استیفای حقوق خود، از طریق دادگاه ، معادل وجه مذکور در ماده ۴ را از محل توقیف کتابهای عرضه شده نگارنده برای فروش ، تامین نماید.

ماده ۶: اینجانب سید محمود علوی دانشجوی رشته علوم سیاسی مقطع کارشناسی ارشد تعهد فوق و ضمانت اجرایی آن را قبول کرده ، به آن ملتزم می شوم .

تقدیم به :

همسر مهربان و دلسوزم

که برایم اسوه بردباری و فداکاری است .

و

فرزندانم حامد و حمید

امیدهای زندگی ام که صبورانه

مشکلات دوران تحصیلم را تحمل کردند .

تقدیر و تشکر :

اکنون که به لطف خداوند متعال پایان نامه تحصیلی خود را به تمام رسانده ام بر خود لازم می دانم که از زحمات استاد ارجمند جناب آقای دکتر ابوالفضل شکوری که در مراحل مختلف تهیه این پژوهش راهنما و مشوق اینجانب بوده و از هیچ کوششی جهت ارتقا، کیفی تحقیق دریغ نورزیده اند ، صمیمانه سپاسگزاری نمایم و از جناب آقای دکتر وحید سینایی ، استاد محترم مشاور که با سعه صدر در طول تهیه این پایان نامه اینجانب را یاری نموده و راهنمایی های ارزنده ای را ارائه فرمودند بسیار تشکر نمایم همچنین از سرکار خانم دکتر نجله خندق به خاطر قبول دعوت و اظهار نظر درباره این پژوهش و نیز از آقای دکتر مسعود غفاری مدیر محترم گروه علوم سیاسی دانشگاه تربیت مدرس که در طول دوران تحصیل همواره مرا یاری نمودند کمال تشکر را دارم .

چکیده :

امنیت مهمترین نیاز هر جامعه است . امنیت ملی عبارت است از : حفظ جان مردم ، فرهنگ تمامیت ارضی ، سیستم سیاسی ، اقتصادی و حفظ استقلال و حاکمیت کشور از تهدیدات . تهدیداتی که امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران را به خطر می اندازد هم جنبه خارجی دارد و هم جنبه داخلی و با توجه به فریضه تحقیق یکی از مسائلی که امنیت داخلی کشور را مورد چالش قرار می دهد بیکاری است و یکی از عواملی که در حال حاضر می تواند بیکاری را تشدید کند ، حضور بیش از ۲ میلیون و ۳۵۰ هزار مهاجر افغانی و تصاحب یک میلیون و ۶۰۰ هزار فرصت شغلی از سوی آنها است . هر چند که ۹۱ درصد این تعداد فاقد تخصص می باشند اما ۶۴ درصد جمعیت بیکار ایرانی هم فاقد تخصص می باشند .

بنابراین با توجه به شرایط مشابه دو گروه از لحاظ تخصص ، اشتغال مهاجران افغانی تهدیدی برای اشتغال اتباع بومی محسوب می شود . ادامه این روند می تواند پیامدهایی به شرح ذیل داشته باشد : افزایش بیکاری ، پایین آمدن سطح زندگی ، جایگزینی کارگران افغانی به جای افراد بومی ، استفاده از یارانه ها ، افزایش جمعیت ، خروج ارز از کشور ، بروز بیکاری پنهان و مشاغل کاذب و نپرداختن مالیات از طرف مهاجران افغانی به دولت و همه اینها ضریب امنیت ملی را کاهش و دامنه تهدیدات متوجه آن را افزایش می دهد .

کلید واژه ها :

امنیت ملی، جمهوری اسلامی ایران، مهاجرت، افغانستان، اشتغال.

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

۱	فصل اول - کلیات	
۲	۱- بیان مسئله	
۳	۲- سوال اصلی	
۳	۳- فرضیه تحقیق	
۳	۴- اهمیت موضوع	
۴	۵- پیشینه و ادبیات موضوع	
۴	۶- روش تحقیق	
۴	۷- موانع و مشکلات تحقیق	
۵	۸- سازماندهی تحقیق	

فصل دوم - امنیت ملی و اشتغال مهاجران خارجی

۷	۱- تعریف مفهوم امنیت ملی	
۹	۲- ویژگیهای امنیت ملی	
۹	۱-۲- نسبی بودن	
۱۰	۲-۲- ذهنی بودن	
۱۱	۲-۳- جنبه‌های نرم افزاری و سخت افزاری	
۱۲	۲-۴- جنبه‌های داخلی و خارجی	
۱۳	۳- رهیافتهای متفاوت از امنیت ملی	
۱۳	۱-۳- رهیافت واقع‌گرایی (رنالیستی)	
۱۵	۲-۳- رهیافت آرمان‌گرایی (ایده‌آلیستی)	
۱۶	۳-۳- رهیافت انترناسیونالیستی	
۱۶	۴- ابعاد امنیت ملی	
۱۷	۱-۴- امنیت نظامی	
۱۸	۲-۴- امنیت اقتصادی	
۲۲	۳-۴- امنیت محیط زیست	
۲۳	۴-۴- امنیت سیاسی	

مرکز مطالعات و تحقیقات
 راهبردی و استراتژیک
 وزارت امور خارجه
 تهران

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

۲۴ ۵-۴- امنیت اجتماعی
۲۴ ۱-۵-۴- انفجار جمعیت و عدم کنترل آن
۲۵ ۲-۵-۴- مواد مخدر و قاچاق آن
۲۶ ۳-۵-۴- مهاجرت
۲۸ ۱-۳-۵-۴- انواع مهاجرت
۳۲ ۲-۳-۵-۴- علل و عوامل مهاجرت در جهان
۳۷ ۴-۵-۴- اشتغال به کار مهاجران خارجی
۴۱ یادداشت‌های فصل دوم

فصل سوم - امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران و اشتغال

۴۷ ۱- امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران
۴۷ ۲- ارتباط اهداف ملی با قدرت ملی در تأمین امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران
۴۸ ۳- تهدیدات امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران
۴۹ ۱-۳- عوامل تهدیدگر خارجی
۴۹ ۱-۱-۳- تهدیدات منطقه‌ای
۴۹ ۱-۱-۱-۳- روابط ایران و ترکیه
۵۰ ۲-۱-۱-۳- روابط ایران و آذربایجان
۵۱ ۳-۱-۱-۳- روابط ایران و عراق
۵۱ ۴-۱-۱-۳- روابط ایران و کشورهای منطقه خلیج فارس
۵۱ ۵-۱-۱-۳- روابط ایران و پاکستان
۵۲ ۶-۱-۱-۳- روابط ایران و افغانستان
۵۴ ۲-۱-۳- تهدیدات فرامنطقه‌ای
۵۴ ۱-۲-۱-۳- روابط ایران و آمریکا
۵۵ ۲-۲-۱-۳- روابط ایران و اسرائیل
۵۵ ۲-۳- عوامل تهدیدگر داخلی
۵۷ ۴- اشتغال و بیکاری و رابطه آن با امنیت ملی

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

۶۲ ۱-۴ عوامل موثر در پیدایش بیکاری
۶۲ ۲-۴ اثرات ناشی از اشتغال نیروی کار خارجی
۶۴ ۳-۴ پی امد بیکاری و عدم اشتغال
۶۴ ۴-۴ رابطه اشتغال و توزیع درآمد
۶۵ ۵-۴ فقر و توزیع درآمد
۶۶ یادداشت‌های فصل سوم

فصل چهارم- بررسی علل و زمینه‌های مهاجرت افغانی‌ها

۶۹ ۱- افغانستان از جدایی از ایران تا حمله اتحاد جماهیر شوروی
۸۰ ۲- دولت مجاهدین
۸۵ ۳- ظهور طالبان
۸۵ ۱-۳ عوامل داخلی
۸۶ ۱-۱-۳ بی ثباتی سیاسی و جنگ داخلی پس از خروج شوروی
۸۶ ۲-۱-۳ نبود نظم و امنیت
۸۶ ۳-۱-۳ بحران اقتصادی، فقر عمومی و تاثیر مسائل مادی
۸۶ ۴-۱-۳ قومیت گرایی
۸۷ ۲-۳ عوامل منطقه‌ای
۸۷ ۱-۲-۳ پاکستان
۸۸ ۲-۲-۳ عربستان سعودی
۸۹ ۳-۲-۳ امارات عربی متحده
۸۹ ۳-۳ عامل بین‌المللی
۸۹ ۱-۳-۳ ایالات متحده امریکا
۹۱ ۴- مهاجرت افغانی‌ها به ایران
۹۱ ۵- علل مهاجرت افغانی‌ها به ایران
۹۲ ۶- ترکیب جمعیتی مهاجران افغانی
۹۳ ۷- برخورد جمهوری اسلامی ایران با مهاجران افغانی
۹۴ ۸- افکار عمومی ایرانی‌ها نسبت به افغانی‌ها

۹۶	یادداشتهای فصل چهارم
----	----------------------------

فصل پنجم - بازار کار ایران و اشتغال مهاجران افغانی

بخش اول - بازار کار ایران

۱۰۰	۱- بازار کار ایران
۱۰۲	۲- ویژگیهای بازار کار ایران
۱۰۲	۱-۲- پایین بودن نرخ فعالیت عمومی
۱۰۲	۲-۲- پایین بودن ضریب اشتغال
۱۰۳	۲-۳- بالا بودن بار تکفل
۱۰۳	۲-۴- بالا بودن ضریب بیکاری
۱۰۶	۲-۵- پایین بودن اشتغال زنان
۱۰۷	۲-۶- پایین بودن سهم شاغلان متخصص
۱۱۰	۲-۷- توزیع نامتعادل اشتغال و بیکاری در مناطق شهری و روستایی
۱۱۱	۳- توزیع جمعیت شاغل بین بخشهای اصلی فعالیت
۱۱۱	۳-۱- بخش کشاورزی
۱۱۲	۳-۲- بخش صنعت
۱۱۲	۳-۳- بخش خدمات
۱۱۳	۴- اشتغال زایی بخشهای عمده اقتصادی
۱۱۵	۵- تحولات عرضه نیروی کار
۱۱۷	۶- تحولات تقاضای نیروی کار در بخشهای اقتصادی
۱۱۸	۷- تحولات جمعیت بیکار بی سواد، کم سواد و تحصیل کرده

بخش دوم - اشتغال مهاجران افغانی

۱۲۰	۱- اشتغال مهاجران افغانی
۱۲۰	۲- تاریخچه اشتغال اتباع بیگانه
۱۲۱	۳- قانون اساسی ایران و اشتغال بیگانگان

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

۱۲۲ ۴- قانون کار جمهوری اسلامی ایران و اشتغال اتباع بیگانه
۱۲۵ ۵- فعالیت اقتصادی مهاجران افغانی در ایران
۱۲۶ یادداشتهای فصل پنجم
۱۲۷ نتیجه گیری
۱۳۲ منابع

فصل اول

کلیات تحقیق

کلیات

۱- بیان مسئله

امنیت از جمله مهمترین اهداف و خواسته‌های انسانی است و با فطرت انسان پیوند ناگسستنی دارد. مهمترین نیاز هر جامعه، کشور، خانواده و حتی فرد در درجه اول ناگسستنی دارد. مهمترین نیاز هر جامعه، کشور، خانواده و حتی فرد در درجه اول امنیت است. امنیت ملی مهمترین اولویت در سیاست داخلی و خارجی تمام دولتها به شمار می‌رود. لذا رهبران و نخبگان هر جامعه با اخذ تدابیر لازم در مورد ایجاد و کنترل امنیت کشورشان تلاش می‌کنند تا از تهدیدات داخلی و خارجی مصون باشند.

تأمین امنیت ملی در کشورهای در حال توسعه مستلزم توجه بیشتر به تهدیدات داخلی است تا تهدیدات خارجی. رهبران و نخبگان این کشورها سعی در منحرف کردن اذهان عمومی از مسائل و مشکلات داخلی به مسائل و مشکلات خارجی کشور دارند. چرا که احساس تهدیدات خارجی تا حدودی منجر به رضایت از وضعیت داخلی جامعه خودی می‌شود. ولی تهدیدات داخلی باعث به وجود آمدن یک سری تحولات داخلی می‌شود و حتی ممکن است زمینه‌ساز تهدیدهای خارجی گردد.

با نگاهی اجمالی به تاریخ معاصر ایران به کثرت تجاوزات خارجی و بحرانهای داخلی که امنیت ملی را به خطر انداخته است پی می‌بریم. و گاه بین ناآرامیهای داخلی و تجاوزات خارجی پیوند نزدیکی وجود داشته است.

به طور کلی عوامل تهدید کننده امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران را می‌توان به دو دسته عوامل خارجی و داخلی تقسیم کرد.

امروزه عوامل داخلی از جمله نابسامانیهای اقتصادی و معضلاتی چون بیکاری از مهمترین خطرها برای امنیت ملی به حساب می‌آید. یکی از مسائلی که ممکن است در احل حاضر به نابسامانیهای اقتصادی خصوصاً بیکاری در کشور دامن بزند حضور بیش از ۲/۵ میلیون نفر مهاجر افغانی است به ویژه مهاجرینی ه متخصص نیستند و فقط نیروی کار ساده می‌باشند. لذا این پژوهش در صدد است با استفاده از داده‌ها و یافته‌های علمی و رهنمودهای استادان و صاحب‌نظران، اثرات حضور مهاجرین افغانی بر اشتغال و بیکاری و تاثیر این امر را بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران بررسی کند.

۲ - سؤال اصلی :

مهاجرت افغانیها به ایران و اشتغال به کار آنها بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران چه تأثیری

گذاشته است؟

۳ - فرضیه تحقیق :

در پاسخ به سوال اصلی، فرضیه این تحقیق عبارت است:

مهاجرت گسترده افغانیها و اشتغال به کار آنها در ایران موجب کاهش نرخ اشتغال در ایران شده

و از این طریق امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران کاهش یافته است.

۴ - اهمیت موضوع :

با توجه به ضرورت تأمین و حفظ امنیت در ابعاد داخلی و خارجی همیشه یکی از اولویتهای

دولتها در سیاستهای داخلی و خارجی توجه به این موضوع بوده است. زیرا دولتها معمولاً با دو نوع تهدید

روبرو هستند. ۱- تهدید از درون مرزهای جغرافیایی و داخل کشور، ۲- تهدیدات بیرونی و خارج از کشور.

البته هر دو نوع تهدید مرتبط و مکمل یکدیگر هستند و امنیت ملی را تهدید می کنند.

تأثیر تهدیدهای خارجی بر امنیت ملی یک کشور در مواقعی که آن کشور دچار تهدیدهای

داخلی نیز باشد، بسیار افزایش می یابد.

عوامل تهدید کننده داخلی امنیت از جمله عدم اشتغال و بیکاری از مهمترین خطرها برای

امنیت ملی به شمار می آید که رفع آنها تنها با چاره اندیشی و اتخاذ سیاستهای اقتصادی مناسب توسط

مسئولان کشور میسر می باشد.

اگر آرامش و ثبات سیاسی و امنیت در کشوری برقرار باشد و یا بالعکس جنگ و ناآرامی حاکم

باشد کشورهای همسایه خود را تحت تاثیر قرار خواهد داد و تهدیداتی را برای آنان به وجود خواهد آورد.

بیش از دو دهه جنگ و درگیری داخلی در افغانستان موجب مهاجرت خیل عظیم مردم این

کشور به کشورهای همسایه از جمله ایران شد و با توجه به از بین رفتن ساختار اقتصادی این کشور در

طول جنگهای داخلی و حمله آمریکا و متحدانش به افغانستان تصور نمی شود که مهاجران افغانی مستقر